

Saksnr.: 2011/8064
Dokumentnr.: 46
Løpenr.: 235144/2022
Klassering: X06
Saksbehandler: Hege Marie Edvardsen

Møtebok

Behandlet av	Møtedato	Utvalgssaksnr.
Formannskapet	13.10.2022	
Bystyret	20.10.2022	

Levekårkartlegging og folkehelseoversikt 2022 – Fredrikstad kommune

Ordførers innstilling

Ordfører anbefaler formannskapet å gi følgende innstilling til bystyret:

1. Levekårkartlegging og Folkehelseoversikt 2022 for Fredrikstad kommune tas til orientering.
2. Levekårkartlegging og Folkehelseoversikt 2022 inngår i kunnskapsgrunnlaget for kommunens planprosesser.

Fredrikstad, 06.10.2022

Kort begrunnelse for eventuelt endret innstilling fra ordfører

Ingen endring.

Kommunedirektørens kommentar

Ingen kommentar.

Kommunedirektørens forslag til innstilling

1. Levekårkartlegging og Folkehelseoversikt 2022 for Fredrikstad kommune tas til orientering.
2. Levekårkartlegging og Folkehelseoversikt 2022 inngår i kunnskapsgrunnlaget for kommunens planprosesser.

Sammendrag

Fredrikstad kommune kartlegger levekår innad i kommunen hvert annet år. Kartleggingen for 2022 er den femte i rekken av sammenlignbare kartlegginger, og den første som er sammenfallende i tid med kommunens folkehelseoversikt.

Levekårkartleggingen og folkehelseoversikten utfyller hverandre. Sammen gir de et helhetsbilde av kommunen og viser at sosial ulikhet i helse, levekårsutfordringer og opphopning av dette i noen områder, er blant kommunens største samfunnsutfordringer.

Levekårkartleggingen viser at det er betydelige forskjeller innad i kommunen, og en klar opphopning av levekårsutfordringer i enkelte områder. Kartleggingen viser at forskjellene vedvarer over tid, og øker for noen indikatorer.

Datamaterialet i Levekårkartleggingen strekker seg over en periode på 10 år. Et markant hovedtrekk er økningen i andel og antall barn som lever i lavinntektssusholdninger i Fredrikstad. Økningen har vært størst i de mest levekårsutsatte områdene.

Folkehelseoversikten viser at innbyggerne i Fredrikstad kommune i stor grad er fornøyd med lokalmiljøene sine, og opplever god tilgang til blant annet idrettstilbud, kulturtilbud og natur- og friluftsområder. Ungdomsskoleelevene opplever å ha gode og stabile forhold til sine foreldre, og opplever det som trygt å ferdes der de bor. Derimot er det en utfordring at de i mindre grad trives på skolen, flere kjeder seg og flere opplever å ikke passe inn med de andre elevene på skolen.

I Fredrikstad er det høyere forekomst enn landsgjennomsnitt og fylkesgjennomsnitt av en rekke sykdommer som kan relateres til livsstil og helserelatert adferd. Tjenestene i Fredrikstad rapporterer også om en økning av psykiske helseplager. Dette underbygges av resultatene i ungdomsundersøkelsen, som viser en liten, men jevn økning i andelen med psykiske helseplager blant ungdommen. Det er en utfordring at 18 prosent av ungdommene svarer at de sjelden eller aldri har følt at de mestrer ting den siste uka.

Kommunedirektøren vurderer den samlede utviklingen som utfordrende for den sosiale og økonomiske bærekraften i Fredrikstad. Det tar tid å endre levekår, og det er viktig at kommunen framover jobber systematisk, målrettet og langsiktig, i hele kommuneorganisasjonen. I tillegg må kommunen aktivt samhandle med andre samfunnsaktører, herunder frivillige lag og foreninger, lokalsamfunnsutvalgene og næringslivet.

Levekårskartlegging og folkehelseoversikt 2022 utgjør et viktig kunnskapsgrunnlag i arbeidet med ny kommunedelplan for folkehelse og levekår, og for kommunens øvrige planprosesser.

Vedlegg

- 1 Levekårskartlegging 2022
- 2 Folkehelseoversikten 2022
- 3 Statistisk grunnlagsdokument til Folkehelseoversikten 2022
- 4 Kommunedelplan for folkehelse 2015-2018/2026
- 5 Planprogram - Kommunedelplan folkehelse og levekår 2023-2030

Andre saksdokumenter (ikke vedlagt)

1. Levekårskartleggingen 2014
2. Levekårskartleggingen 2016
3. Levekårskartleggingen 2018
4. Formannskapet 19/5-2011 (sak 70/11): Vedtak om oppstart
5. Bystyret 21/6- 2012 (sak 82/12): Levekårskartleggingen 2012 ble tatt til orientering. Politisk vedtak om endring i saksmalen
6. Formannskapet 5/6-2014 (sak 82/14): Levekårskartleggingen 2014 ble tatt til orientering. Politisk vedtak om at levekårskartleggingen legges til grunn for kommunale planer og tiltak

Saksopplysninger

Fredrikstad kommune har kartlagt levekår på mindre geografiske områder (leveskårsoner), hvert annet år siden 2012. Fra og med 2014 gjorde et standardisert indikatorsett det lettere å sammenligne over tid og mellom kommuner.

SSB bruker noe tid på å samle inn statistikk og på å regionalisere tallene. Det er derfor en forsinkelse i statistikken på ca. 2 år. Det betyr at levekårskartleggingen ikke kan brukes til å se på utviklingen for det siste året. Levekårskartleggingen er først og fremst et verktøy for å se på den geografiske fordelingen av levekår internt i kommunen.

Til sammen brukes 19 indikatorer i levekårskartleggingen, for å gi et samlet bilde over levekår i Fredrikstad. Indikatorene deles inn i tre områder: Befolkning, økonomi og område.

Forskjellene mellom sonene holder seg relativt stabile. Særlig sentrumsområdene, med Holmen/Seut peker seg ut som områder med opphopning av levekårsutfordringer. Samtidig ser vi også at Nøkleby, Lisleby og Sellebakk/Sorgenfri er områder der utfordringene har blitt forsterket fra 2014.

Levekårskartleggingen og folkehelseoversikten utfyller hverandre. Sammen gir de et helhetsbilde av kommunen. De viser at sosial ulikhet i helse, levekårsutfordringer, og opphopning av dette i noen områder, er blant kommunens største samfunnsutfordringer.

Levekårskartleggingen for 2022 viser en fortsatt økning i andel og antallet barn som lever i lavinntektshusholdninger i Fredrikstad. Andelen barn i lavinntektshusholdninger har økt i nær alle levekårssoner, men betydelig mindre for områdene med mindre opphopning av levekårsutfordringer. Økningen har vært størst i de mest levekårsutsatte områdene. Andelen i Holmen/Seut er omtrent uforandret, på over 40 prosent. Nøkleby, Lisleby, sentrumsområdene og Sellebakk/Sorgenfri har alle hatt en sterkt økning.

Levekårskartleggingen for 2014 viste at det var 1935 barn (11,8 prosent av barna i Fredrikstad) i lavinntektshusholdninger i Fredrikstad kommune, målt ved EU60. Av disse var 908 (5,5 prosent av barna i Fredrikstad) også i lavinntektshusholdninger etter det strengere målet EU50 (husholdningens samlede inntekt er lavere enn 50 prosent av medianinntekten, med forbruksvekter etter EU skala). Andelene i Fredrikstad var litt høyere enn landsgjennomsnittet, som var på hhv. 10,2 (EU60) og 5,1 prosent (EU50).

For 2022 var landsnittet noe høyere: 12,2 prosent (EU60) og 6,3 prosent (EU 50). Økningen har vært langt sterkere i Fredrikstad. Tallene viser at 16,2 prosent, eller 2643 barn, lever i lavinntektshusholdninger målt ved EU60. Andelen har også økt for de som lever i lavinntektshushold målt ved EU50: 1354 barn, eller 8,3 prosent.

Andelene i levekårskartleggingene refererer til kommunens medianinntekt, i motsetning til de nasjonale tallene, som viser til landets medianinntekt. Derfor blir også andelene litt ulike. Levekårskartleggingen får lavere andeler fordi medianinntekten i Fredrikstad er lavere enn medianinntekten for hele landet.

SSBs siste tall for landet (inntekts- og formuesstatistikken for husholdninger, 2020) viser at 19,1 prosent av barna i Fredrikstad lever i lavinntektsfamilier. Den sterke veksten i Fredrikstad står i kontrast til utviklingen på landsbasis, der andelen har ligget relativt stabilt på mellom 10 og 12 prosent.

Folkehelseoversikten er delt i to dokumenter; rapporten Helseoversikten 2022 og en vedlagt oversikt som består av over 180 indikatorer. De valgte indikatorene beskriver folkehelsen i Fredrikstad i detalj, og er et supplement til rapporten.

Det er seks temaer i folkehelseoversikten; befolkning, oppvekst og levekår, miljøet rundt oss, skader og ulykker, helserelatert adferd og helsetilstand. Det er blant annet tatt med statistikk fra spørreundersøkelser, som Folkehelseundersøkelsen i Viken og resultater fra Ungdataundersøkelsen, som sist ble gjennomført i 2022. Spørreundersøkelser er et viktig supplement til de øvrige dataene, som er registerbasert.

Ungdataundersøkelsen viser blant annet at:

- Ungdomsskoleelevene i Fredrikstad opplever i mindre grad enn tidligere å trives på skolen. Flere kjeder seg, flere opplever at lærerne ikke ser dem, og færre føler at de passer inn blant de andre elevene.

- Av positive resultater opplever flere å ha gode og stabile forhold til sine foreldre, og 74 prosent tror de vil få et godt og lykkelig liv.
- Det har siden første kartlegging vært en jevn økning innenfor flere psykiske helseplager.
- På spørsmål om ungdommene i løpet av den siste uka har vært plaget noe av dette svarer de:
  - Flere bekymrer seg mye over ting.
  - Følt seg ulykkelig, trist eller deprimert.
  - Følt håpløshet med tanke på framtiden.
  - 18 prosent opplever sjelden eller aldri å mestre ting.

Disse funnene gjenkjennes som en generell utfordring i Fredrikstad, og tjenestene i kommunen rapporterer om en økning relatert til psykiske helseplager (16 år +).

I tillegg ser vi at Fredrikstad har en høyere forekomst enn lands- og fylkesgjennomsnitt av en rekke sykdommer, som kan relateres til livsstil og helserelatert adferd.

Levekårskartleggingen og folkehelseoversikten kommer i år samtidig, og utgjør en viktig del av kunnskapsgrunnlaget for arbeidet med ny kommunedelplan for folkehelse og levekår. Planarbeidet vil ta opp mange relevante problemstillinger, og peke framover på hvordan vi best kan løse dem sammen, som skissert i vedtatt planprogram.

Arbeidet med å forbedre levekår og folkehelse følges opp av kommunens seksjoner, etater og virksomheter gjennom det ordinære budsjett- og planarbeidet, og ses i sammenheng med Fredrikstad kommunes overordnede samfunns mål om forebygging, tidlig innsats og bedre levekår for alle.

Konsekvenser for sosial bærekraft

Folkehelseoversikt og levekårskartlegging 2022 viser status for den sosiale bærekraften i Fredrikstad. Utfordringene er store og de øker.

Dette vil på sikt kunne svekke samfunnets sosiale bærekraft, og også få betydning for kommunens økonomiske bærekraft, ettersom presset på de kommunale tjenestene vil øke.

Konsekvenser for økonomisk bærekraft

a) Økonomiske konsekvenser – drifts- og investeringsbudsjett

Levekårskartleggingen og Folkehelseoversikten 2022 viser at innbyggernes behov og forventninger til kommunale tjenester stadig øker. Kommunens innbyggere har større levekårsutfordringer enn gjennomsnittet i landet, hvilket legger press på de kommunale tjenestene og kommuneøkonomien.

b) Samfunnsmessige konsekvenser

Forskjeller i levekår har store samfunnsmessige konsekvenser på de fleste områder: Blant annet befolkningsmessig segregering, økende forskjeller på en rekke indikatorer, barn i lavinntekt, og andel av befolkningen med lavere utdanning. Dette påvirker både kommunens inntekter og utgifter negativt. Utviklingen får igjen konsekvenser for behovet for kommunale tjenester.

Konsekvenser for miljømessig bærekraft

Kartleggingen og oversikten vil i seg selv ikke ha direkte konsekvenser for miljømessig bærekraft.

Ansattes medbestemmelse

Ikke relevant.

Vurdering

Levekårskartleggingen og folkehelseoversikten gir et helhetsbilde av kommunen, og viser at sosial ulikhet i helse, levekårsutfordringer og opphopning av dette i noen områder, er blant kommunens største samfunnsutfordringer.

Levekårskartleggingen viser at det er betydelige forskjeller innad i kommunen, og en klar opphopning av levekårsutfordringer i enkelte områder. Kartleggingen viser at forskjellene vedvarer over tid, og øker for noen indikatorer. Et markant hovedtrekk er økningen i andel og antall barn som lever i lavinntektsskusholdninger i Fredrikstad. Økningen har vært størst i de mest levekårsutsatte områdene.

Folkehelseoversikten viser at innbyggerne i Fredrikstad kommune i stor grad er fornøyd med lokalmiljøene sine, og opplever god tilgang til blant annet idrettstilbud, kulturtilbud og natur- og friluftsområder. Ungdomsskoleelevene opplever å ha gode og stabile forhold til sine foreldre, og opplever det som trygt å ferdes der de bor. Derimot er det en utfordring at de i mindre grad trives på skolen, flere kjeder seg og flere opplever å ikke passe inn med de andre elevene på skolen.

I Fredrikstad er det høyere forekomst enn landsgjennomsnitt og fylkesgjennomsnitt av en rekke sykdommer som kan relateres til livsstil og helserelatert adferd. Tjenestene i Fredrikstad rapporterer også om en økning av psykiske helseplager. Dette underbygges av resultatene i ungdomsundersøkelsen, som viser en liten, men jevn økning i andelen med psykiske helseplager blant ungdommen. Det er en utfordring at 18 prosent av ungdommene svarer at de sjelden eller aldri har følt at de mestrer ting den siste uka.

Fredrikstads største folkehelseutfordring er sosial ulikhet i helse og levekår. Folkehelse er ikke først og fremst et resultat av enkeltmenneskets handlinger, men av samfunnsmessige strukturer. I arbeidet for folkehelse og levekår må vi prioritere oppvekstarenaene, sikre foreldremestring, sørge for gode barnehager og skoler, og at alle barn lærer å lese. Det handler om tidlig innsats og å gi alle barn de samme mulighetene. Helt sentralt er det å ha rettferdig tilgang til tjenester, helsefremming og forebygging for unge, voksne og eldre. Samtidig må vi jobbe med rammeverket: Inkluderende og gode nærmiljøer som inviterer til fysiske og sosiale aktiviteter, og sikre gode boliger og yrkesdeltakelse for alle.

Kommunedirektøren vil trekke fram at vi som samfunn har mange ressurser å spille på. Fredrikstad har mange gode boområder, og de aller fleste trives der de bor. Dette bekreftes i Folkehelseundersøkelsen i Viken, som blant annet viser at innbyggerne trives i nærmiljøene sine og er fornøyd med natur- og friluftsområder, idrettstilbud og kulturtilbud.

Kommunedirektøren vurderer den samlede utviklingen som utfordrende for den sosiale og økonomiske bærekraften i Fredrikstad. Det tar tid å endre levekår, og det er viktig at kommunen framover jobber systematisk, målrettet og langsiktig, i hele kommuneorganisasjonen. I tillegg må kommunen aktivt samhandle med andre samfunnsaktører, herunder frivillige lag og foreninger, lokalsamfunnsutvalgene og næringslivet.

Kommunedirektøren tilrår at levekårskartleggingen og folkehelseoversikten 2022 for Fredrikstad kommune tas til orientering, og inngår i kunnskapsgrunnlaget for kommunens planprosesser, herunder arbeidet med ny kommunedelplan for folkehelse og levekår.